

Nr 45

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1956/57 till avsättning till lotterimedelsfonden jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln (punkt 113, s. 173—176 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 4 januari 1956) föreslagit riksdagen att till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 17 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Birger Andersson* och *Ebbe Ohlsson* (I: 284) samt den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 431), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandling av frågan om avsättning till lotterimedelsfonden måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om vidtagande av sådana åtgärder, att teaterverksamheten i landsorten nöjaktigt kan tillgodoses i enlighet med motionernas syfte,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 419) och den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson* i Rosshol (II: 540), i vilka hemställts,

1) att riksdagen måtte besluta att till förmån för landsbygdens kulturliv öka avsättningen till lotterimedelsfonden till 20 miljoner kronor under budgetåret 1956/57,

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna förordats om användande av lotterimedel till viss försöksverksamhet på amatörteaterns, amatörmusikens och amatörkonstens områden,

3) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om upptagande från och med budgetåret 1957/58 på riksstatens åttonde huvudtitel av anslag till erforderliga bidrag till Operan och Dramatiska teatern i enlighet med vad i motionerna förordats,

4) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa dels om en utredning angående tillskapandet av ytterligare en symfoniorkester i Norrland samt en teater därstädes, dels om en utredning angående stöd åt landsbygdens kulturliv på längre sikt i enlighet med vad i motionerna framställts,

dels ock en inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman*

väckt motion (I: 418), vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om sådan komplettering av direktiven för utredningen rörande den statsunderstödda teaterverksamheten i landsorten, att de även kommer att avse upprättandet av en fast stads- eller kretsteater i Norrland.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 431, I: 419 och I: 418.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 13 000 000 kronor.

Från lotterimedelsfonden, till vilken medel avsättes å förevarande anslag, utgår bidrag till en rad ur kulturell synpunkt angelägna ändamål. Bland dessa märks i främsta rummet opera- och teaterverksamheten samt orkesterverksamheten. Bidragen till dessa grenar av kulturlivet har fått karaktären av fasta bidrag och utgår numera med sammanlagt betydande belopp; för budgetåret 1954/55 beviljades sålunda för här ifrågakvarande ändamål icke mindre än ca 11,8 milj. kronor eller 94 procent av det för sagda budgetår anvisade anslaget till avsättning till fonden. För innevarande budgetår hade redan före budgetårets ingång inkommit ansökningar om bidrag för i stort sett samma ändamål å sammanlagt 13,9 milj. kronor. Med hänsyn till inträffade löne- och prisstegringar, som berör även teater- och musiklivet i hög grad, kan det med stor sannolikhet förväntas, att ytterligare anspråk på bidrag kommer att aktualiseras under den närmaste tiden.

Den omständigheten, att så stor del av lotterimedlen är bunden för bidrag till nyssnämnda årligen återkommande ändamål, medför att andra, mer tillfälligt uppkommande önskemål om ekonomiskt stöd åt kulturella insatser icke kan tillgodoses annat än i synnerligen begränsad omfattning. Vid utgången av föregående budgetår förelåg ansökningar avseende dylika bidrag å sammanlagt 3,8 milj. kronor.

Kulturfondsutredningen har i sitt nyligen avgivna betänkande beräknat den för nästa budgetår erforderliga fondavsättningen till 15,3 milj. kronor för teaterverksamheten och den yrkesmässiga orkesterverksamheten. Härjämte har utredningen för andra ändamål av tillfällig eller brådskande natur räknat med anflingen en engångsavsättning å 1,5 milj. kronor eller en avsättning för nästa budgetår av 0,6 milj. kronor.

Mot bakgrunden av det anförda är det enligt departementschefens mening uppenbart, att en väsentlig höjning av avsättningen till lotterimedelsfonden bör ske. Frågan om fondavsättningens storlek måste emellertid bedömas efter det rådande samhällsekonomiska läget. Under nuvarande förhållanden torde utrymme icke finnas för en mera betydande uppräknings av anslaget. Med hänsyn till de angelägna medelsbehov, varom här är fråga, anser departementschefen sig böra föreslå, att förutsättningar för en anslagshöjning skapas genom en höjning av priset på penninglotteriets lottsedlar. Nämnda pris utgör f. n. 13 kronor. Departementschefen förordar, att priset höjes med 2 kronor till 15 kronor. Prishöjningen bör träda i kraft så snart det är tekniskt möjligt. Det belopp varmed bruttointäkten av lottsedelsförsäljningen ökar genom prishöjningen bör disponeras enligt i hu-

vudsak de principer, som f. n. gäller beträffande fördelningen av penninglotteriets försäljningsintäkter. Härvid bör dock undantagas den del av intäkterna som skall odelad tillfalla statsverket, d. v. s. ett belopp motsvarande 2 kronor per försåld lottsedel. Vid fördelning enligt nämnda riktlinjer kommer såväl vinstsumman som statsverkets andel av intäkterna i lotterirörelsen att ökas. För statsverkets del torde ökningen — vid i stort sett oförändrad lottsedelsförsäljning — kunna beräknas till i runt tal 10 milj. kronor för år räknat. Under förutsättning att en prishöjning i enlighet med vad nu anförts får företagas, vill departementschefen föreslå, att avsättningen av lotterimedel för nästa budgetår höjes med 4 milj. kronor till 17 milj. kronor.

Departementschefen har framhållit att kulturfondsutredningen framlagt förslag om uppdelning av lotterimedelsfonden i två fonder. Departementschefen är f. n. icke beredd att taga ställning till förslaget i fråga. Detta spörsmål torde enligt departementschefen få ytterligare övervägas. I enlighet härmed bör den nu föreslagna avsättningen av lotterimedel även för nästa budgetår redovisas under förevarande anslag.

Utskottet. Från lotterimedelsfonden, till vilken medel avsättas å förevarande anslag, utgå bidrag till en rad ur kulturell synpunkt angelägna ändamål. Inträffade prisstegringar och de alltmer ökade anspråk, som ställas på fonden, motivera en väsentlig höjning av anslaget. I sådant syfte föreslår departementschefen, att priset på penninglotteriets lottsedlar höjes från 13 till 15 kronor. Utskottet har icke något att erinra mot att denna prishöjning företages liksom ej heller mot de föreslagna riktlinjerna beträffande fördelningen av de till följd härav uppkommande ökade intäkterna. Härigenom skulle förutsättningar skapas för att höja avsättningen till lotterimedelsfonden för nästa budgetår med 4 miljoner kronor till 17 miljoner kronor.

I de under förevarande punkt väckta motionerna har genomgående framhållits, att de lotterimedel, som ställas till förfogande för att främja landsortens kulturliv, uppenbarligen äro otillräckliga. Utskottet delar denna uppfattning och anser, i enlighet med vad riksdagen år från år understrukit, det vara i hög grad önskvärt, att landsbygden och de mindre städerna för sina kulturella ändamål erhålla bidrag av statsmedel i väsentligt större utsträckning än vad som hittills varit fallet. Fondavsättningens storlek är emellertid avhängig av hur det ökade anslaget skall disponeras. Då denna fråga, såsom nedan närmare utvecklas, är föremål antingen för utredningar eller överväganden inom vederbörliga departement, är utskottet icke berett tillstyrka en ytterligare höjning av anslaget. Motionerna I: 419 och II: 540 avstyrkas alltså i nu berörda del.

Av i det föregående anförda skäl synas utskottet jämväl motionerna I: 284 och II: 431 icke böra föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Enligt de förberörda båda motionerna I: 419 och II: 540 bör det tagas under övervägande, huruvida icke för främjande av landsbygdens kulturliv lotterimedel borde anslås för anställande under viss försökstid av instruktörer, med uppgift att gå amatörverksamheten på teaterns, musikens och

konstens områden till handa med råd och hjälp. I motionerna synas härvid närmast avses ungdomsorganisationerna. Det skulle givetvis enligt utskottets mening vara värdefullt, om intresset för amatörverksamheten på olika konstnärliga områden kunde vidgas och de verksamma grupperna beredas ökade möjligheter till konstnärlig utveckling. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra om att riksdagen i anledning av propositionen 1954: 156 sedan budgetåret 1954/55 ställer medel till förfogande för att främja ungdomens fritidsverksamhet. Enligt riksdagsbeslutet skulle varje form av ideell, intellektuell, konstnärlig eller sportslig, planlagd verksamhet kunna bli berättigad till bidrag. I första hand nämndes härvid litterära studier, musik, sång och amatörteaterverksamhet. Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas, för det fall en sådan intensifiering av denna verksamhet anses böra komma till stånd, om icke medel härför böra anvisas från anslagen till bidrag till ungdomens fritidsverksamhet eller till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer. Därest emellertid, såsom i motionerna förutsättes, lotterimedel skulle tagas i anspråk för ändamålet, nödvändiggör detta en ytterligare höjning av lotterimedelsanslaget. Med hänsyn till de stora anspråk, som i övrigt ställas på detta anslag, kan utskottet icke biträda motionerna I: 419 och II: 540 i denna del.

I sistnämnda båda motioner hemställs vidare om utredning rörande stöd åt landsbygdens kulturliv på längre sikt. Utskottet vill härvid erinra om att under senare år ett flertal utredningar tillsatts beträffande olika avsnitt av denna fråga. Sålunda kan nämnas, att 1948 års utredning om en statens kulturfond (kulturfondsutredningen) haft i uppdrag att utreda och avgiva förslag rörande frågorna om de ändamål, till vilka lotterimedel, som icke skola tillföras allmänna budgeten, böra utgå samt om formerna för medlens fördelning. Utredningen, som numera slutfört sitt uppdrag, har föreslagit bl. a., att i stället för lotterimedelsfonden inrättas två fonder, den ena benämnd teater- och musikfonden och den andra kallad fonden för särskilda kulturella ändamål. Vidare böra enligt utredningen vissa ändamål, som nu tillgodoses av fondmedel, i fortsättningen erhålla medel över riksstaten. Utredningen har också berört frågan om lämpliga åtgärder för att främja landsbygdens kulturliv. Departementschefen har ännu icke tagit ställning till utredningens förslag, vilket ansetts böra ytterligare övervägas. Vidare är att nämna 1947 års musikutredning, som haft att undersöka lämpliga former för musiklivets utveckling. Ytterligare må erinras om att föregående år tillsattes den s. k. teaterutredningen med uppgift att överse läget beträffande teaterverksamheten i landsorten. I avvaktan på resultatet av dessa tre utredningar bör det enligt utskottets mening icke gärna ifrågakomma att tillsätta ytterligare en utredning med de uppgifter, som angivits i sistnämnda båda motioner. Desamma, i nu berörd del, avstyrkas alltså.

I sistnämnda båda motioner har jämväl hemställts om utredning rörande upprättande av ytterligare en symfoniorkester i Norrland samt om en teater därstädes. Vad symfoniorkestern beträffar må framhållas, att denna fråga varit föremål för prövning av förenämnda musikutredning. Utredningen,

som ingående behandlat hela spørsmålet om orkesterverksamhetens organisation och därmed sammanhängande ekonomiska frågor samt framlagt förslag härutinnan, har framhållit bl. a., att den finner det i hög grad önskvärt, att nuvarande utbyggnad av denna verksamhet icke betraktas såsom avslutad utan att i mån av möjligheter ytterligare symfoniorkestrar komma till stånd. Enligt utredningen gäller detta främst mellersta och övre Norrland. Men utredningen framhåller också, att tillkomsten av en ny orkester alltid måste bero av lokala initiativ. Tillräckliga skäl för ytterligare utredning av detta ämne synas utskottet icke föreligga. Den i samma motioner även berörda frågan om uppförande av en teater i Norrland sammanhänger med yrkandet i motionen I: 418, vari föreslagits att direktiven för teaterutredningen skola kompletteras så till vida, att utredningsuppdraget får omfatta jämväl spørsmålet om upprättande av en fast stads- eller kretsteater i nämnda landsdel. Utskottet, som finner detta yrkande befogat, har anledning förutsätta, att direktiven i fråga ändras i överensstämmelse härmed utan att någon särskild åtgärd påkallas från riksdagens sida. Sistnämnda motion avstyrkes därför liksom motionerna I: 419 och II: 540, dessa båda senare såvitt avser orkesterverksamheten.

I sistberörda båda motioner har slutligen yrkats, att anslag till erforderliga bidrag till Operan och Dramatiska teatern böra från och med budgetåret 1957/58 anvisas under åttonde huvudtiteln. Såsom av det föregående framgår har frågor, som sammanhånga härmed, berörts av kulturfondsutredningen. Utskottet anser, att beslut icke nu bör fattas i denna fråga, vilken lämpligen bör prövas i samband med att slutlig ställning toges till utredningens förslag. Motionerna avstyrkas därför jämväl i denna del.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 419 och II: 540, i vad de avse anslaget, till *Avsättning till lotterimedelsfonden* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 17 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 284 och II: 431 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

c) att motionerna I: 419 och II: 540, såvitt de icke behandlats under a), icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

d) att motionen I: 418 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Näsgård, Gillström, Näsström, Boman, fröken Andersson, herrar Hesselbom, Pålsson, Sundelin, Thun, Bergman och Söderberg; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Andersson i Malmö, Ståhl, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, Petterson i Degerfors, Andersson i Mölndal, Staxäng, Nihlfors, Löfroth, Svensson i Stenkyrka och fröken Ager.

Reservation

av herr *Rubbestad*.